

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

Dok. nr. 11

SAK NR 10249563 1/13-123

**POLITIBETJENT A, SUNNMØRE POLITIDISTRIKT - BRUK AV
SKYTEVÅPEN MOT D, F. [REDACTED], UNDER PÅGRIPELSE 1. JANUAR 2013**

Hendelsen

Tirsdag 1. januar 2013 ca kl. 0548 på gårdsplassen utenfor [REDACTED] i Fosnavåg avfyrte politibetjent A med bruk av H&K P30L tjenstepistol et rettet skudd mot D. D var mistenkt for å ha begått flere straffbare handlinger og skulle pågripes. Skuddet traff D i venstre ben ved ankelen. Han ble etter pågripelsen kjørt i ambulanse til Ålesund sykehus.

Spesialenheten for politisaker ble samme dag kl 0645 varslet av operasjonsleder i Sunnmøre politidistrikt om at det var avfyrt ett varselskudd og ett rettet skudd i forbindelse med pågripelse av D. Det ble opplyst at treffet i ankelhøyde var innskudd og utskudd, med liten blødning. D var på veg til sykehuset i ambulanse. Ambulansen kjørte ikke utrykning.

Spesialenheten iverksatte i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd etterforskning. Spesialenheten for politisaker skal dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse, iverksette etterforskning uavhengig av om det er grunn til mistanke om straffbar handling.

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten innhentet straks politiets oppdragslogg for hendelsen, og anmodet om sikring av all lydkommunikasjon. Det ble videre anmodet om at det ikke ble avholdt en felles debrief for de involverte tjenestepersoner.

Våpenet som var benyttet ble sikret, og det ble anmodet om bistand til sikring av åstedet. Det ble tatt bilder, foretatt merking og tomhylser ble sikret.

I forbindelse med behov for åstedsundersøkelse vurderte Spesialenheten å innhente bistand fra annet politidistrikt eller Kripas. Da værforholdene gjorde at det var behov for å få gjennomført undersøkelsene raskt, før bevis kunne gå tapt, og kommunikasjonsforholdene var vanskelige, ble det ansett nødvendig og hensiktsmessig å be Sunnmøre politidistrikt om bistand til sikring av åstedet.

Politibetjent E ved Sunnmøre politidistrikt foretok undersøkelsene 1. januar 2013 og har utarbeidet åstedsrapport med illustrasjonsmappe. Det ble sikret to tomhylser på stedet før E ankom.

Våpen ble levert ved Ørsta lensmannskontor 1. januar 2013. I magasinet til det ene våpnet, en H&K P30L tjenestepistol med serienr PN 303512, manglet 2 patroner. Spesialenheten for politisaker har etter inspeksjon av våpenet utarbeidet illustrasjonsmappe.

Spesialenheten har utarbeidet illustrasjonsmappe med fotografier tatt av Sunnmøre politidistrikts uniformerte cellebil med reg. nr. LJ 48486. Det fremgår at speilet på tjenestebilen er knust.

Politibetjent A ble avhørt som mistenkt av Spesialenheten torsdag 3. januar 2013. Spesialenheten har mottatt dokumentasjon som viser at A hadde nødvendig godkjenning for bruk av våpen.

De tre øvrige tjenestepersonene som deltok ved pågripelsen av D er avhørt som vitner. Dette er politibetjent C, som kjørte patrulje med A, politibetjent R og politibetjent F.

D ble avhørt 4. januar. D har fritatt helsepersonell for taushetsplikt, og legeuttalelse fra Ålesund sykehus er innhentet.

Ds ektefelle, V, er avhørt som vitne. Som et ledd i etterforskningen av saken, ønsket Spesialenheten å komme i kontakt med eventuelle sivile vitner til hendelsen. W, som bor i nabohuset [REDACTED], og hennes kjæreste Q, er avhørt som vitner. Øvrige naboer Spesialenheten har vært i kontakt med, har opplyst at de ikke observerte hendelsen.

Politiinspektør og sjef for retts- og påtaleenheten ved Sunnmøre politidistrikt, S, som er fast stedfortreder for politimesteren og var konstituert politimester 1. januar 2013, er avhørt som vitne. Operasjonsleder politioverbetjent B og politiadvokat T er avhørt som vitner. Spesialenheten har også opptatt vitneforklaring fra politiførstebetjent G. G er operativ instruktør i Sunnmøre politidistrikt.

Ds bukse ble beslaglagt av Spesialenheten i forbindelse med at han ble avhørt på Ålesund sykehus 4. januar 2013. Det er tre mindre hull i nederste del av venstre bukseben. Illustrasjonsmappe er utarbeidet.

D oppga til Spesialenheten at han hadde observert noe som han antok kunne være kulehull i gelenderet og i ytterveggen på [REDACTED]. Spesialenheten anmodet 10. januar 2013 derfor Sunnmøre politidistrikt om å foreta ytterligere undersøkelser. Åstedsundersøkelsen ble gjennomført samme dag av politidistriktet ved politiførstebetjent Z. D og Spesialenheten ved spesialefterforsker Rundsveen var til stede.

Kripos har på oppdrag fra Spesialenheten undersøkt formentlig prosjektil funnet på åstedet. Rapport om laboratorieundersøkelse fra Kripos av 4. april 2013 er tatt inn i saken.

På bakgrunn av hva som har fremkommet av forklaringene og de tekniske undersøkelsene, har Spesialenheten ikke funnet det nødvendig å foreta prøveskyting av tjenestevåpenet som ble benyttet av politibetjent A.

Aktuelle lydfiler fra politiets operasjonssentral natt til 1. januar 2013 er gjennomgått. Lydfilene består av opptak fra politisambandet og telefonsamtaler til og fra politiets operasjonssentral.

Etter at D var pågrepet, opprettet politiet straffesaker mot ham for forholdene som fant sted samme natt. Spesialenheten har mottatt kopi av saker med anmeldelsesnummer 12112004 (registrert som trusler, diverse, med hammer, fornærmet V), 12112006 (registrert som skadeverk ved ruteknusing), 12112008 (registrert som trusler, diverse) og 12112028 (registrert som legemsfornærmelse ved slag og spark).

Nærmere om hendelsen

Sunnmøre politidistrikt er inndelt i tre regioner. Regionene Ytre-Søre Sunnmøre, hvor Fosnavåg ligger, og Indre-Søre Sunnmøre, hvor Ørsta og Volda ligger, har vaksamarbeid. Natt til tirsdag 1. januar 2013, hadde de to regionene to tjenestebiler med fire tjenestepersoner på vakt: politibetjent A og politibetjent C i Indre-Søre Sunnmøre, politibetjent R og politibetjent F i Ytre-Søre Sunnmøre.

Ca kl 02.00 kom det inn en melding fra Fosnavåg om alarm i en bygård. Patruljen fra Ytre-Søre Sunnmøre, bestående av politibetjent R og politibetjent F, kjørte til adressen og ble stående utenfor bygget med en person som var blodig i ansiktet. Kl. 02.13 mottok operasjonssentralen melding fra H i [REDACTED] om at politiet var ønsket til stedet da en full mannsperson laget kvalme og banket på dører. Patruljen ble orientert. H ringte på ny kl 02.21 og 02.23. Det var bråk og uro, noen hadde knust en rute, og han våget ikke å gå ut. H ringte flere ganger og ga inntrykk av at det hastet.

Kl. 02.48 ringte H igjen og opplyste at personen hadde knust en dør og kommet seg inn. Han trengte assistanse med en gang. Operasjonsleder ga patruljen fra Indre-Søre Sunnmøre, bestående av politibetjent A og politibetjent C, beskjed om å kjøre utrykning til Fosnavåg for å bistå R og F.

R og F ble pålagt å omprioritere, og kjøre til [REDACTED] selv om de fra før hadde med seg en person som skulle fremstilles for lege. De meldte kl 03.21 om at mistenkte hadde sparket inn en glassrute i [REDACTED], og sparket inn en dør i [REDACTED]. Det kom inn informasjon om at mistenkte i [REDACTED] var D. Det fremgår av forklaringene i korresponderende straffesak 12112028 at D i [REDACTED] skulle ha slått og sparket en kvinne, og senere samme natt ha slått seg gjennom soveromsdøren inn på soverommet der hun oppholdt seg. Han skulle også ha slått en mann. Det kom inn flere meldinger fra personer som ble vekket av at det banket på dører, hvilket ble sett i sammenheng med personen som hadde brutt seg inn i [REDACTED].

Ved patruljenes ankomst til [REDACTED] hadde D forlatt stedet. R og F valgte da å kjøre til legevakten med personen de hadde i bilen. A og C kjørte i retning Ds boligadresse [REDACTED], i Fosnavåg.

Kl 0326 ringte D selv til operasjonssentralen. I oppdragsloggen er det ført at han var truende. D har forklart Spesialenheten at han ringte og opplyste at noen hadde ringt og truet ham på livet.

A og C påtraff D utenfor [REDACTED] ca kl. 03.37. I tråd med Ds egen forklaring legger Spesialenheten til grunn at han hadde inntatt rødvin, øl og brennevin. Han hadde fått skrevet ut rivotril og sarotex mot ryggsmertor og for å få sove om natten. Han har

forklart at han forsøkte ikke å bruke tablettene når han drakk alkohol. Han holdt for øvrig på med en ”anabolekur” bestående av decatestosteron og dianabol. Av analysereslutat fra folkehelseinstituttet fremgår det at D ved blodprøve tatt 1. januar kl. 08.02 fikk påvist en promille på 1.61 samt 0.092 klonazepam (rivotril). D er 177 cm høy, og veide ca 80 kg.

A og C gikk ut av bilen. D tok kontakt med dem, og fortalte at han hadde ringt 112 fordi han ble drapstruet pr telefon. D fremsto som sint, men opptrådte ikke utagerende. A og C lyttet til ham, og opplevde i begynnelsen at de hadde god kontakt med og kontroll med D. D mottok en telefon fra personen han oppga hadde drapstruet ham. C overtok telefonen, og pratet med vedkommende, som fortalte at D hadde slått søsteren hans og ødelagt telefonen hennes. C forklarte vedkommende at han ikke trengte å ringe igjen.

Det blåste og regnet. A spurte derfor om de skulle sette seg inn i politibilen for å prate. D ga tydelig beskjed om at det var uaktuelt.

A har om det videre hendelsesforløp forklart:

”D sa da ganske tydelig at det var uaktuelt for ham å gå inn i politibilen. Han sa videre at han hadde kone og barn inne i leiligheten og at han nå bare ville gå inn og sove, og at han kunne komme til politiet en annen dag og diskutere det som hadde skjedd. Han sa videre at de ikke ville klare å ta ham med makt hvis de hadde planer om det. Fremdeles var D sint, men ikke utagerende eller direkte truende. A sa at de kunne stå utenfor bilen, men anmodet D om å fortelle hva som hadde skjedd. Plutselig nærmest skrek D: ”ta vekk den hånden din” A forklarer at han nå i ettertid tror D har oppfattet at A var på vei til å ta fram peppersprayen og spraye ham med denne. A forklarer at det overhode ikke var hans hensikt der og da. Han har nok bare flyttet hånden sin på en måte som har fått D til å tro dette.”

A ba D roe seg ned, men D spente musklene, og inntok en kroppsposisjon som om han var klar til å gå til angrep. Han hevet hånden som til slag mot C. A og C trakk seg bakover, og D slo knyttneven i speilet på cellebilen slik at det knuste. Han fulgte etter A med hevet hånd, og sa de ikke visste hvem de hadde med å gjøre. A trakk opp peppersprayen og ropte til D at pepper ville bli brukt. Da dette ikke førte til at D stanset, valgte A å spraye pepperspray mot ansiktet til D.

Da det var en del sidevind, var A usikker på hvor godt han hadde truffet. Reaksjonen til D viste at han var rammet. D løp vekk og opp trappen til boligen. C og A satte seg inn i tjenestebilen. Peppersprayen hadde blåst inn i ansiktet til C. Patruljen kjørte derfor til en bensinstasjon hvor hun kunne få skylt øynene.

Ut fra forklaringene til A, C, operasjonsleder B og jourhavende jurist T, legger Spesialenheten til grunn at det deretter ble vurdert om politiet skulle pågripe D i boligen og at det ble vurdert som risikofylt å gå inn i boligen når det kun var to tjenestepersoner på stedet. Det gikk ikke ferge Sulesund – Hareid. Operasjonsleder kunne derfor ikke sende bistand fra Ålesund. Der var også mange oppdrag natt til 1. januar. D hadde opptrådt aggressivt, og tilstanden han var i etter å ha blitt pepret, ga bekymring for at det ville være risiko for personskade dersom patruljen forsøkte å pågripe ham inne i boligen.

D hadde uttalt at han ville inn til kone og barn og legge seg. Det var vanskelig å ta stilling til hvorvidt D kunne være til fare for andre personer i den tilstanden han var i etter det var brukt pepperspray mot ham. Operasjonsleder B konfererte med jourhavende jurist, med tanke på om det ville skade etterforskningen om politiet lot D være i boligen.

Straffesaken mot D besto ut fra deres kjennskap til situasjonen på dette tidspunktet av skadeverk, samt mulige trusler mot familien H. Politiadvokat T har forklart at han stilte spørsmål om det var grunn til å tro at D var sint på ektefellen og barnet. Han vurderte at det ikke var nødvendig å pågripe ham på grunn av skadeverket. Da Ds aggresjon ble oppfattet å være rettet mot politiet, ble det konkludert med at det ikke skulle gripes inn mot D i boligen. De ville heller ta kontakt med D når han var uthvilt.

Det fremgår av lydopptak sammenholdt med politiets oppdragslogg at Ds ektefelle, V, ringte operasjonssentralen 1. januar ca kl 04.30. Hun var opprørt og ga uttrykk for redsel idet D var svært sint og løp rundt i boligen med en hammer. Hun var sammen med sin sønn og fryktet for sitt liv. Hun gråt og ba politiet komme raskt for å ta med seg D. Det går av samtalen fram at V var kjent med at D hadde vært i kontakt med politiet og at politiet hadde brukt pepperspray mot ham.

V ringte senere operasjonssentralen på ny. Hun uttrykte frykt for sønnens og sitt eget liv og ba om hjelp. I oppdragsloggen er det kl 04.30, og kl 04.36 nedtegnet informasjon om oppringninger fra V.

I vitneavhør har V forklart at hun og sønnen på 6 år lå i sengen på soverommet da hun ca kl 04 hørte en bil og noe roping. Hun hørte brøling før D kom inn i boligen. Hun sto opp og spurte hva som var skjedd. Halve ansiktet til D var rødt og han klarte ikke å åpne øynene. Han sto over vasken for å skylle ansiktet og var svært sint. Han fortalte at han hadde ringt politiet fordi han følte seg truet og at politiet hadde kommet og sprayet ham med pepperspray. D gikk opp i boligens andre etasje, fant en hammer og slo med den løs på dørene i boligen.

V og sønnen var svært redde, og kom seg inn på soverommet i andre etasje. D ropte at hun måtte komme ned og gi ham telefonen hennes. Da hun svarte nei, reagerte han slik at hun likevel ga ham telefonen. To ganger forsøkte hun å stikke av, men D kjeftet slik at hun ble redd og gjorde som han sa. Han var beruset, og svært sint på grunn av peppersprayen. Hun hadde aldri sett ham så sint før, og var svært redd for seg og sønnen. Hun tok arbeidstelefonen sin og ringte politiet.

På grunnlag av forklaringen til konstituert politimester S, hvor han refererer til anropsloggen fra sin mobiltelefon, sammenholdt med lydsporene fra operasjonssentralen og forklaringen til operasjonsleder B, legger Spesialenheten til grunn at B ca kl 04.34 ringte S og beskrev situasjonen. B har forklart at situasjonen etter at politiet hadde mottatt telefonen fra V hadde utviklet seg slik at det var nødvendig å pågripe D. Han ba derfor S om å beslutte bevæpning.

S har forklart at han ikke var i tvil om at vilkårene for å gi bevæpningstillatelse var til stede. Han kjente til at D hadde flere voldssaker på seg, og at han nylig hadde vært involvert i en større dopingsak. S besluttet at D skulle gripes, og ga bevæpningstillatelse for mannskapene.

V har om det videre hendelsesforløp forklart at da hun og sønnen igjen tok seg ned i første etasje, sa D at de måtte komme seg vekk. De tok seg da ut og banket på dører hos naboene, men ingen var hjemme. Da de gikk ut på veggen, ble de møtt av politibetjent C. V ga overfor Cg uttrykk for at D var helt gal, og at de ikke måtte gå inn til ham.

I henhold til notat i oppdragsloggen meldte patrulje S20 kl 04.40 at V og barnet hadde kommet løpende ut fra huset og var i sikkerhet. Operasjonsleder vurderte da at de hadde

noe mer tid på seg, men at D på grunn av sin utagerende og truende oppførsel allikevel måtte pågripes. Politibetjent A, som var eldstemann av tjenestepersonene, ble utpekt som innsatsleder.

Da tjenestebilen med R og F kom til stedet og befant seg foran firemannsboligen der D oppholdt seg, kom D ut på terrassen i 2. etasje og vinket til patruljen. Det virket som om han ønsket å snakke med dem og å få dem til å komme bort til seg.

Etter at ambulanspersonell hadde tatt hånd om V og sønnen, tok A og C seg bort til R og F. Det fremgår av lydopptakene at de ønsket å komme i dialog med D og forhandle med ham.

As plan var å få D til å komme ut. Pågrepelse av D på gårdsplassen ble vurdert som mer oversiktlig og mindre risikofyllt enn inne i boligen. Politibetjentene iførte seg personlig verneutstyr. A var iført lett vernevest med stikkplater, de øvrige var iført tung vernevest. De var i tillegg utstyrt med pepperspray og teleskopbatong. Kun F var iført hjelm.

Begge tjenestebilene hadde i henhold til godkjenning fremskutt lagring av politibetjentenes personlige skytevåpen. C var utstyrt med pistol, R med MP5 og F med pistol. A er godkjent for både pistol og MP5, og vurderte at pistol var det rette våpenet i situasjonen. A, C, R og F tok oppstilling på rekke bak ett heldekkende beskyttelsesskjold ca. 20 meter fra stedet der trappen fra Ds terrasse i andre etasje ender på gårdsplassen.

A har forklart at han som innsatsleder la planen for hvordan de skulle gjennomføre selve pågripelsen, og at operasjonsleder var kjent med dette. Det var ingen innvendinger til planen, verken fra de øvrige betjentene på stedet eller fra operasjonsleder. A har forklart at hans vurdering var at D var en person som både hadde evne og vilje til å skade dem dersom han fikk anledning til det. Hans kone hadde forklart at han løp hysterisk rundt i leiligheten med en hammer.

Spesialenheten legger til grunn at A anmodet D om å komme ned på gårdsplassen. D ville vite hvorfor han skulle komme ned, og hva politiet hadde tenkt å gjøre med ham. Han stilte spørsmål om hvorfor det var brukt pepperspray mot ham. Han ble oppfattet som hissig og aggressiv. På lydopptaket opplyser tjenestepersonene til operasjonssentralen at dialog er opprettet. I oppdragsloggen er dette notert kl 0516.

I følge A gikk D litt inn og ut av leiligheten. Da D på ny kom ut på terrassen, ba A D om å vise frem hendene sine, og appellerte på ny til D om å komme ned. D svarte ”kom hit! Kom hit!” og var opptatt av at naboene ikke skulle se. Etter hvert viste han frem en hånd av gangen. Tjenestepersonene følte seg ikke trygge på at D ikke skjulte hammeren eller andre gjenstander han kunne skade dem med. Da D beveget seg nedover trappen fikk han beskjed om å trekke opp genseren slik at politiet kunne se bukselinningen. De så da at det stakk et skaft ut mellom lårene til D. D ga hissig uttrykk for at han ikke likte at de lyste mot ham med lykter.

Ds forklaring til Spesialenheten samsvarer i stor grad med tjenestepersonenes forklaringer. Den 4. januar forklarte D til Spesialenheten at han ikke ville komme ned til politiet natt til 1. januar, men ville inn igjen og legge seg: ”De drev fortsatt og lyste ham i ansiktet, og han sa ”no gir dokke faen i å lys me i ansiktet, ellers syle eg av gårde hammeren etter dåkke.” Han tok med seg en hammer ut og sa ”No e det nok – få vekk det lyset med en eneste gang.” Under gjennomlesing 12. februar rettet D forklaringen på

dette punkt til at han ikke hadde sagt at han skulle "syle hammeren", men at han skulle komme ned på to sekund.

På lydopptak fra sambandsloggen høres at A roper: "Stå i ro! Legg fra deg hammeren!", hvilket er ført i oppdragsloggen kl 05.26. I følge tjenestepersonenes forklaringer ble D imidlertid stående med hammeren i høyre hånd. Han holdt hammeren vekselvis hevet, som klar til slag, og vekselvis ned. Han argumenterte og spurte på ny hva politiet ville med ham. Ved to anledninger kastet han hammeren fra seg i trappen før han på ny tok den opp igjen. A ropte: "Bevæpnet politi! Stå i ro! Legg fra deg hammeren!". D ble stående, fremdeles med hammeren i hånden.

A sto i utgangspunktet fremst i rekken av polititjenestepersoner, men overlot da D kom ned mot gårdsplassen skjoldet til C, og ble stående like bak henne. A har forklart at han allerede hadde planlagt bruk av maktmidler ved pågripelsen av D. Han ga tydelig ordre til de øvrige tjenestemennene om at skytevåpen bare skulle brukes i nødtilfelle, hvis de selv ble angrepet med farlig redskap. Han uttrykte videre at de måtte tenke på hva som var i bakgrunnen dersom det ble nødvendig å avfyre skudd. De måtte posisjonere seg slik at D ikke kom mellom dem og huset, da det kunne medføre fare for de som eventuelt befant seg inne i huset. Planen var å få D til å komme til dem, og at de skulle pågripe ham på en så skånsom måte som mulig.

Da D på ny kom ned trappen ble han igjen tilropt og beordret til å legge fra seg hammeren. D tok frem en mobiltelefon. Kl 05.32 er det notert i loggen: "A melder om at dialogen fortsetter, D står på trappen med hammer og mobil."

Advokat Sundland har opplyst at D la igjen en beskjed på hans mobilsvar 1. januar kl 05.29. I henhold til oppdragsloggen samtalte D ca kl 05.40 med noen i mobiltelefon. Tjenestepersonene tolket telefonsamtalen dit hen at personen forsøkte å snakke ham til fornuft. D sa: "Men hvorfor skal jeg det? Jeg har jo ikke gjort noe galt". Han slo noen ganger i rekkverket med hammeren. Deretter henvendte D seg til A og spurte hvorfor de ville arrestere ham. A svarte at han ikke kunne diskutere dette med ham her og nå, men at han skulle få nærmere orientering om dette hvis han kom ned til dem på en rolig og ikke truende måte. D avsluttet telefonsamtalen og la mobiltelefonen tilbake i lommen. Han holdt hammeren i hånden.

Spesialenheten legger til grunn at A ropte: "Dette er bevæpnet politi! Stå i ro, slipp hammeren, ellers vil våpen bli brukt!". D svarte og pekte; "her er pannen min, og her er hjertet mitt, bare skyt". A svarte at han ikke ønsket å skyte, og gav i stedet nok et pålegg til D om å slippe hammeren og komme ned til dem.

D har forklart at da politiet fortsatte med ropingen "væpna politi", gikk han ned igjen i trappen og tok opp hammeren. Han tror politiet sto ca 20 meter unna ham og ropte. Han gikk videre ned trappa, og politiet ropte enda mer "væpna politi, væpna politi". D ble irritert og sa: "Ja veit du ka? Her er hjertet mitt, så skyt då... stå her og brøle hele helsikes kvelden – det kjem dokke ingen veg med... eg vil inn igjen og sove... forstår dokke det?"

D kom nå helt ned trappen og ut på gårdsplassen med hammeren i hånden. D ignorerte tilropene, og gikk mot polititjenestepersonene. Hammeren holdt han dels hevet, som klar til slag, dels senket i en mer ufarlig stilling. Polititjenestepersonene har forklart at de vurderte Ds atferd som svært farlig. De opplevde ham som aggressiv, eksplosiv og fryktet at han ville gå løs på dem med hammeren.

Etter hvert som D kom mot dem, trakk de seg bakover. A har forklart at han vurderte å bruke pepperspray og/eller teleskopbatong for å avvæpne D. Vindforholdene, sammenholdt med effekten da de tidligere hadde brukt pepperspray mot ham, førte til at han ikke prøvde å spraye mot D. Hans vurdering var at det å gå nært opp mot D med teleskopbatong ville medføre stor risiko for å bli truffet av hammeren. Han instruerte derfor i første omgang sine kollegaer til å trekke seg bakover etter hvert som D kom mot dem.

D økte tempoet og nærmet seg. A har forklart at han hadde tenkt over i hvilken retning han kunne avfyre et varselskudd på en sikker måte. Dette var til høyre for D. A anropte D enda en gang; "Bevæpnet politi, slipp hammeren eller jeg skyter!". Heller ikke dette hadde noen effekt på D. A avfyrt da et skudd i bakken, til høyre for D.

D stoppet opp et øyeblikk, som om han ble overrasket over skuddet. I følge A lo D samtidig som han kom nærmere med hammeren. A ropte: "Stå stille! Slipp hammeren, ellers vil skudd bli avfyrt!" A tok da et skritt ut til siden, bort fra skjoldet, og avfyrt et rettet skudd mot nedre del av Ds venstre fot. A har forklart at han tenkte at det var viktig at han traff med det skuddet som han ville avfyre, slik at situasjonen ble avklart med kun bruk av ett skudd. Han brukte siktemidlene og traff slik han hadde ønsket.

D begynte å hinke, og A så straks at han hadde truffet nedre del av Ds venstre ben. Deretter slapp D hammeren, og la seg ned på bakken. R og F rykket frem og fikk satt håndjern på D, fjernet hammeren og lagt ham i stabilt sideleie. A gikk deretter raskt bort til D for å besiktige skaden og starte førstehjelps behandling. Prosjektilet hadde gått gjennom venstre bens ankel. De bandt en turnikè rundt benet, like under kneet, for å hindre større blødninger. I henhold til oppdragsloggen meldte A kl 05.48 til operasjonssentralen at en mann var pågrepet og skutt i leggen. Det er videre ført at varselskudd ble løsnet og ambulanse rekvirert. C hentet ambulansepersonellet og A orienterte dem om hendelsen. Deretter overtok helsepersonalet den videre medisinske behandlingen av D.

I henhold til legeuttalelse fra Ålesund Sykehus av 9. april 2013, ble D innlagt ved ortopedisk avdeling 1. januar 2013 grunnet skuddskade i venstre fot/ankel. Dette medførte komminutt brudd med mange bruddlinjer inn i leddflaten på tibia (skinnebenet) og også delvis i bæreflaten på talus (vristbenet), som var operasjonstrengende. Første operasjon ble utført innleggelsesdagen. Bruddet var pr 9. april 2013 fremdeles under oppfølging, og endelig sluttresultat vil først være mulig å se tidligst etter 1,5 år.

Samtlige tjenestepersoner har beskrevet situasjonen som svært truende. De fryktet alvorlig personskaade, og så ikke andre løsninger enn å avfyre rettet skudd mot D da han fortsatte mot dem med hammeren etter at varselskudd var avfyrt. Om situasjonen umiddelbart før skudd ble avfyrt, har politibetjent R forklart at hun sto plassert som person nr 3 bak skjoldet. Tjenestepersonene rygget bakover samtidig som D kom gående mot dem med hammeren hevet. Det ble avfyrt varselskudd da avstanden til ham var ca 3-4 meter. D fortsatte fremover mot dem med hammeren, og R tenkte: Nå må skuddet komme, ellers ville han klare å slå til C, som sto fremst med skjoldet. R har forklart at skuddet ble avfyrt mot D da han var 1,5 til 2 meter fra dem. C har forklart at D akselererte, hun fryktet at hun kunne bli truffet av hammeren, og opplevde D som truende, sterk og eksplosiv.

Tjenestepersonenes forklaringer om det faktiske hendelsesforløp samsvarer i stor grad med forklaringen til det sivile vitnet Q. Stuevinduene i [REDACTED] vender ut mot gårdsplassen, og vitnet har forklart at plassen var godt opplyst av gatebelysning og av lysene til politibilen, slik at han observerte deler av Ds bevegelser og atferd, og hvordan tjenestepersonene forholdt seg. Q har beskrevet at D fremsto som hissig, aggressiv, truende og skremmende, og at han ikke kunne se at politiet kunne håndtert hendelsen på en annen, lempeligere måte. Under den første hendelsen ble de bekymret da politiet ikke arresterte D, særlig med tanke på V og sønnen.

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningsmaterialet til grunn at D oppfattet de påleggene som han ble gitt. D har bestridt at noen sa ”Stopp – eller vi skyter”, og at det ble skutt varselskudd. Han ble bedt om å legge seg ned, men ville ikke legge seg på den våte bakken. D erindrer at han fikk en voldsom uling i ørene da det smalt. Han har stilt spørsmål ved at det er tre mindre huller i venstre bukseben på dongeribuxsen hans.

As forklaring underbygges av etterforskningsmaterialet, og Spesialenheten legger til grunn at A avfyrte to skudd med sitt personlige tjenestevåpen, en Heckler & Koch P30 pistol: et varselskudd og et rettet skudd. Det er opplyst i åstedsrapporten at Heckler & Koch P30 normalt har en utkastermekanisme som sørger for at hylser blir kastet ut mot høyre og litt bakover.

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningsmaterialet til grunn at varselskuddet ble avfyrt slik at det oppstod minst mulig risiko for skader.

A har forklart at årsaken til at han valgte å løsne et rettet skudd mot nedre del av benet til D, var at han følte at han selv og hans tre kollegaer var i en umiddelbar fare for å bli slått med hammer av D. På tross av at alle politibetjentene var iført verneutstyr og at de hadde et skjold i front, fryktet han at D ville storme mot dem og slå løs med hammeren. Slik D fremstod, fryktet A at han lett ville kunne unngå skjoldet ved å gå rundt dem. A så slik situasjonen utviklet seg ingen annen løsning enn å skyte for å forhindre dette.

På spørsmål om han vurderte løsningsalternativer til å avfyre skudd mot D, har A forklart at han løpende vurderte bruk av lempeligere maktmidler. Han viste til at det i forbindelse med operativ trening alltid blir fokusert på å løse skarpe oppdrag med bruk av minst mulig makt. Han opplevde at både han selv og hans kollegaer stod i umiddelbar fare for å bli truffet med hammeren. Tidligere hadde de brukt pepperspray mot ham uten ønsket effekt. Tilropene om at det var bevæpnet politi og at våpen ville bli brukt om han ikke etterkom politiets ordre, ”prellet” nærmest av på D. Ds rekkevidde med hammeren er ikke kortere enn en politibetjent med en teleskopbatong. Heller ikke varselskuddet hadde ønsket virkning på D. Slik situasjonen utviklet seg, så han ingen andre løsningsalternativer enn å skyte D i foten.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker har som oppgave å etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. I Riksadvokatens Rundskriv nr. 3/2006 pkt. IV, 2.2, fremgår at hvis politiet har skadet noen ved bruk av skytevåpen, bør det gjennomgående iverksettes etterforskning uavhengig av anmeldelse.

D ble objektivt sett offer for en legemsbeskadigelse ved bruk av skytevåpen, jf. straffeloven § 229, jf. § 232. Spørsmålet om politibetjent A har handlet rettmessig avhenger av om han har opptrådt i samsvar med reglene for politiets maktanvendelse.

Regler om politiets bevæpning og bruk av skytevåpen er gitt i våpeninstruks for politiet, gitt av Justisdepartementet 1. august 1989. I henhold til instruksens § 10 første ledd kan politisjef gi ordre om bevæpning med skytevåpen av politimann når

- a) konkrete opplysninger eller omstendigheter for øvrig gir grunn til å tro at politimann i tjenesteoppdrag vil stå overfor bevæpnet person, eller
- b) oppdraget fremstår som særlig farlig for de impliserte politimenn, eller
- c) oppdragets karakter gjør bevæpning nødvendig av andre grunner

Det anses ikke tvilsomt at vilkårene for å beslutte bevæpning i den aktuelle situasjonen var til stede og at beslutningen ble truffet av bemyndiget person.

Politi-loven § 6 gir alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres. Under tjenesteutførelsen skal politiet ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves er forsøkt. De midler som anvendes må videre være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig, jf. politi-loven § 6 annet ledd. Bestemmelsen gir anvisning på en trinnvis makteskalering.

Av straffeloven § 48 tredje ledd, jf. annet ledd følger at politiets bruk av makt i sammenheng med en lovlig pågrep ikke vil føre til straffansvar med mindre maktbruken fremstår "ubetinget utilbørlig". Høyesterett har uttalt at straffeloven § 48 tredje ledd åpner for en noe videre rammet for lovlig maktanvendelse enn det som følger av politi-loven § 6. Det vises til Rt. 2007. s. 1172. Høyesterett har også påpekt at det er et generelt behov for romslighet når man skal vurdere lovligheten av politiets tjenesteutførelse.

Av våpeninstruksens § 19 første ledd følger at skytevåpen bare må brukes som siste utvei etter at lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt, eller i situasjoner hvor alternative midler åpenbart ikke vil føre frem. I § 19 annet ledd er det gitt nærmere regler for når skytevåpen kan brukes. I henhold til bestemmelsens bokstav a) kan skytevåpen brukes når politimannen selv eller andre trues med våpen eller alvorlig voldsanvendelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade.

Når bevæpningsordre er gitt, er den enkelte polititjenestemann selv ansvarlig for at hans beslutning om bruk av skytevåpen er i samsvar med våpeninstruksens, jf. instruksens § 16 første ledd.

Det følger av våpeninstruksens § 20 at før en politimann gjør bruk av våpen, må han ta hensyn til de farer eller skader han kan utsette utenforstående for. Når omstendighetene tillater det, skal han ved tydelige tilrop oppfordre vedkommende til å etterkomme hans pålegg og samtidig gi varsel om at våpen vil bli brukt for å gjennomføre pålegget. Han skal videre tilkjennegi at han handler i egenskap av politimann, jf. bestemmelsens førte ledd. Det fremgår videre av § 20 annet ledd at det ved bruk av skytevåpen først skal skytes et varselskudd, med mindre omstendighetene tvinger tjenestemannen til annet. Dersom våpen brukes, skal skadevirkningen søkes begrenset mest mulig, jf. våpeninstruksens § 16 fjerde ledd.

Spesialenhetens vurdering er at vilkårene for å avfyre skudd mot D var til stede og at makt ble anvendt innenfor de rammer som er fastsatt ved politilovens og våpeninstruksens bestemmelser.

Polititjenestepersonene hadde på det tidspunktet aksjonen ble iverksatt erfart at D over en periode på flere timer hadde utagert ved skadeverk, opptrådt verbalt og fysisk truende og aggressivt overfor både polititjenestepersoner og sivile. Det var ut fra omstendighetene rettmessig og nødvendig å pågripe D.

D opptrådte aggressivt og framstod å være ustabil. Det var da han tross gjentatte pålegg om å stanse gikk mot polititjenestepersonene med hammeren i hånden grunn til å frykte for alvorlig personskade.

Spesialenheten ser ikke at det var et handlingsalternativ for tjenestepersonene å forlate stedet uten å pågripe D. Spesialenheten ser heller ikke at det for øvrig kan anføres at andre lempeligere handlingsalternativer skulle ha vært benyttet før skudd ble avfyrt.

Før politibetjent A avfyrte det rettede skuddet, hadde D gjentatte ganger blitt anropt, bedt om å holde seg i ro og legge fra seg hammeren. Tjenestepersonene hadde tidligere benyttet seg av pepperspray, og værforholdene med vind og regn gjorde det usikkert hvor treffsikker ytterligere bruk av pepperspray ville være, samt hvilken virkning den ville ha om D skulle bli truffet. Spesialenheten finner ikke å kunne anse As vurdering om at forsøk på stans av D ved bruk av teleskopbatong ville ha medført betydelig risiko for skade som uriktig eller som et uttrykk for manglende vilje til å prøve en lempeligere framgangsmåte.

A hadde da skudd ble avfyrt gitt D en rekke muligheter til å stanse og legge fra seg hammeren. Tjenestepersonene hadde trukket seg bakover. Allikevel kom D mot dem med hammeren og var ifølge R 1,5 – 2 m fra C da skuddet falt. Varselskudd var avfyrt.

Ved rettet skudd skal skadevirkningen begrenses i størst mulig grad og den som blir skutt skal gis etterfølgende behandling. Dette vurderes ivaretatt idet politibetjent A avfyrte ett skudd mot Ds venstre ben. Det ble umiddelbart iverksatt førstehjelp og ambulanspersonellet kom til stedet.

Vedtak

Saken henlegges for politibetjent A fordi intet straffbart forhold anses bevist.

D ved advokat Aasmund Sundland og politibetjent A underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes politimesteren i Sunnmøre politidistrikt.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 2. desember 2013

Jan Egil Presthus